

22. BŘEZEN 2004
SVĚTOVÝ DEN VODY

VODA A KATASTROFY

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

22. BŘEZNA SVĚTOVÝ DEN VODY

VODA A KATASTROFY

BŘEZEN 2004
MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

Vážení čtenáři,

letos si již po dvanácté světová veřejnost připomíná 22. března význam vody pro existenci života na naší planetě a pro vývoj lidské civilizace. Na zasedání v prosinci 1992 vyhlásilo Valné shromáždění OSN každoročně 22. březen za Světový den vody, a to na základě závěrů Konference OSN o životním prostředí v Rio de Janeiro (1992) a Mezinárodní konference o vodě a životním prostředí v Dublinu v témž roce.

Tato světová setkání odborníků v oblasti vodního hospodářství a životního prostředí přinesla zásadní přelom v úvahách o situaci a zejména o budoucnosti přírodních zdrojů a zavedla do povědomí principy trvalé udržitelnosti, které se dotýkají celého lidstva.

Tradice Světových dnů vody, započatá rokem 1993, tak má všem uživatelům vodního bohatství připomenout, že dostupnost kvalitní vody není samozřejmostí a že jen díky vodohospodářům a ohleduplnosti všech obyvatel k vodním zdrojům umožňuje, aby jejich kvalita i množství byly zachovány pro budoucí generace.

Je to tedy „svátek vody“ a samozřejmě i vodohospodářů s připomenutím široké veřejnosti, že na ochraně a využívání vodních zdrojů se podílí svým dílem každý z nás. Při této příležitosti je třeba si uvědomit, že nedostupnost nebo nedostatek vody je jeden extrém, zatímco její nadbytek za povodní představuje opačné nebezpečí a rizika. Ne náhodou je proto letošní Světový den vody zaměřen na téma „Voda a katastrofy“.

Pro obyvatele České republiky a také řady dalších zemí Evropy je toto téma nadmíru aktuální. V posledních šesti letech jsme na našem území zažili čtyři katastrofální povodně, z nichž ta poslední v roce 2002 patří k absolutnímu historickému extrému. A nejenom to, již po dvakrát nám léto přineslo ukázkou tíživého sucha. Nedostatek vody se, naštěstí, nedotkl většiny obyvatel právě díky dobře fungujícím vodohospodářským službám. Nicméně v některých menších obcích naprostý nedostatek vody zažili a vláhvový deficit postihl v řadě regionů zemědělskou produkci.

Z vývoje klimatu v posledních letech je zřejmé, že s extrémními situacemi bude nutné počítat a čelit jim preventivní činností v oblasti vodního hospodářství. Včasná příprava, využití moderních informačních technologií a kvalifikovaní profesionálové – vodohospodáři jsou předpokladem jak pro zvládnutí negativních přírodních jevů, tak pro naplňování péče o naše vodní zdroje, aby se jejich kvalita dále zlepšila a zároveň byly vytvořeny podmínky trvalé udržitelnosti.

To je hlavním cílem tzv. Rámcové směrnice vodní politiky Evropských společenství, která je plně obsažena v naší nové vodohospodářské legislativě. Zavádí princip integrovaného managementu v hydrologických povodích prostřednictvím plánů, na jejichž přípravě se podílejí spolu s vodohospodáři také uživatelé vody – tedy veřejnost. V souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie je třeba zmínit, že vodní hospodářství je na vstup připravené, neboť příslušná legislativa je plně slučitelná s „acquis communautaire“. Příprava plánů v oblastech povodí, naplnění směrnice o čištění městských odpadních vod, na níž má Česká republika přechodné období do roku 2010, realizace protipovodňové prevence a odstranění škod po katastrofických povodních – to jsou aktuální priority vodohospodářů obsažené v „Konceptu vodohospodářské politiky Ministerstva zemědělství v období po vstupu do EU“.

Předkládaná publikace, kterou připravila sekce vodního hospodářství Ministerstva zemědělství, přináší v souladu s tématem Světového dne vody informace o aktivitách ve vztahu k extrémním hydrologickým situacím.

Věřím, že přispěje ke zvýšení informovanosti jak mezi pracovníky veřejné správy, tak celé veřejnosti, neboť přináší ukázky činností a opatření, které konají ve veřejném zájmu vodohospodáři v oblasti péče o vodní zdroje a ochrany před negativními účinky vod.

Ing. Jaroslav Palas
ministr zemědělství

Praha, březen 2004

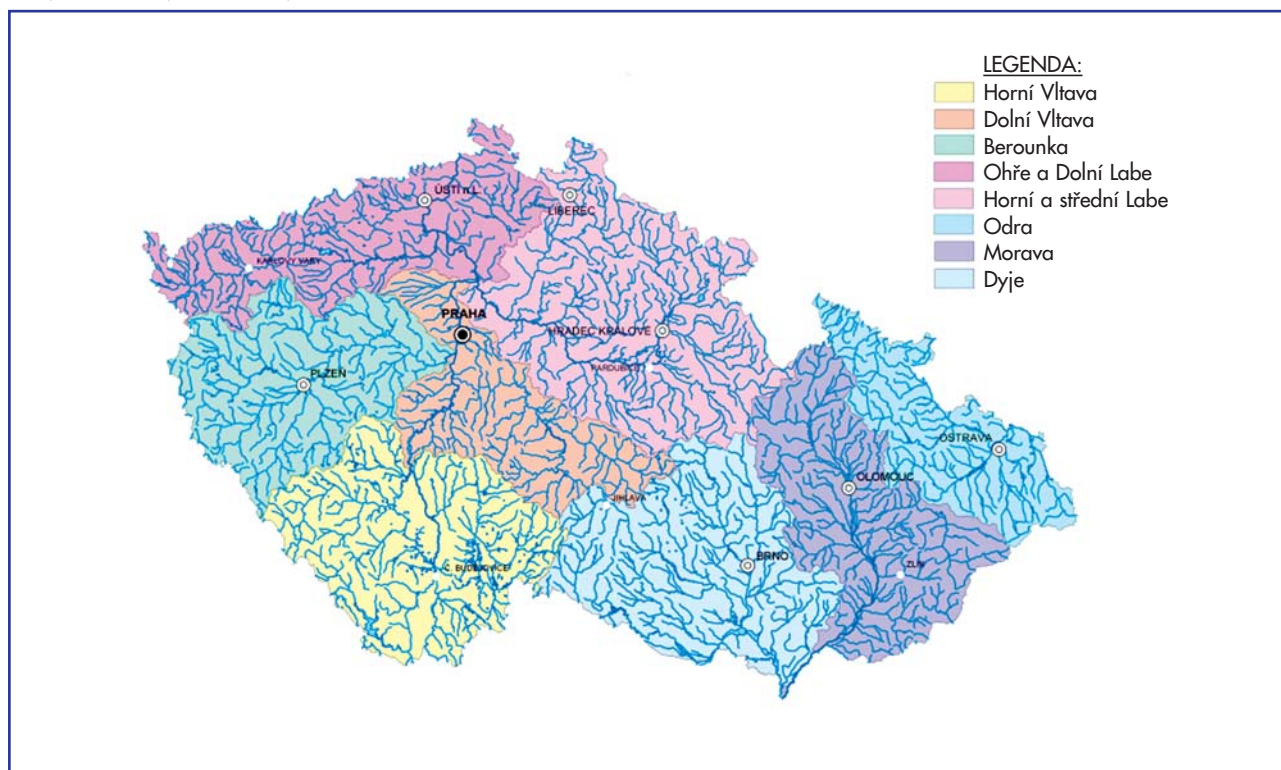
MINISTERS TWO GES

WWW.MLIZB.CZ ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Významným mezníkem se stalo zřízení šesti správ povodí v roce 1966, zpočátku zastřešených spolu se správou Vodohospodářského rozvoje a výstavby generálním ředitelstvím Vodních toků. Po zrušení generálního ředitelství v roce 1970 bylo vytvořeno pět podniků Povodí a samostatný inženýrský podnik Vodohospodářský rozvoj a výstavba. Tato struktura správy povodí se až do roku 1990 prakticky neměnila. Státní podniky Povodí spadaly nejprve do působnosti resortu Ministerstva lesního a vodního hospodářství a od roku 1987 Ministerstva lesního a vodního hospodářství a dřevozpracujícího průmyslu. V roce 1990 převzalo úlohu ústředního vodohospodářského orgánu nově zřízené Ministerstvo životního prostředí.

Od roku 1990 však postupně na úseku vodního hospodářství vzrůstal význam působnosti MZe. V roce 1994 došlo k zásadní úpravě, kterou organizace Povodí přešly do gesce MZe jako akciové společnosti, se 100 % vlastníckou účastí státu. Tyto akcie byly v držení MZe od roku 1997 až do doby schválení zákona č. 305/2000 Sb. (účinnost od 1. ledna 2001), kterým byl obnoven statut státních podniků.

Hlavním předmětem činnosti státních podniků Povodí je správa významných vodních toků, vodních toků tvořících státní hranici, jakož i provoz a údržba vodních děl ve vlastnictví státu. Každý ze státních podniků má kromě předmětu činnosti dále definován předmět podnikání

a rozsah a podmínky hospodaření a podnikání (např. přípravné práce pro stavby, provádění staveb, inženýrskou činnost v investiční výstavbě, projektovou činnost ve výstavbě, výrobu elektřiny, vnitrozemskou vodní dopravu, silniční motorovou dopravu, měření a analýzy vod, poskytování služeb pro zemědělství, lesnictví a těžbu dřeva, rybářství apod.).

Nejvýznamnějšími správci drobných vodních toků jsou Zemědělská vodohospodářská správa (35 090 km) a státní podnik Lesy České republiky (19 370 km), v působnosti MZe. Přibližně z 5% se na správě vodních toků podílejí obce, újezdní úřady vojenských újezdů, správy Národních parků, popř. fyzické či právnické osoby.

Povodně

Povodňové situace, stejně tak i sucho, představují největší hrozby přírodních katastrof na území České republiky. Tato skutečnost je dána polohou České republiky v kontinentálním i celosvětovém měřítku.

Vzhledem k procesu globálního oteplování lze předpokládat, že dojde k zesílení rozkolísanosti atmosférických srážek a častějšímu výskytu výše uvedených přírodních jevů. Dopad klimatických změn vedoucí ke zvýšení průměrné teploty, vyvolá následně řadu reakcí a ovlivní přírodní jevy. V jejich výčtu jsou však hrozby sucha a povodní na prvním místě.

Vzniku povodní nelze v současné době zabránit, lze pouze zmírnit jejich dopad na životy a majetek obyvatel. Vzhledem k bouřlivému rozvoji obcí a měst podél vodních toků, bez větší znalosti rozsahu záplavových území v 19. a 20. století, došlo ke zvyšování potenciálního ohrožení majetku a souvisejících povodňových škod. Nejen tyto skutečnosti přispěly k výši povodňových škod v posledním desetiletí na území České republiky.

Ukázka katastrofických následků povodní v posledních šesti letech v České republice je uvedena v Tabulce 1. Tyto údaje však v sobě nezahrnují další ne-

gativní faktory, např. vznik a šíření chorob, snížení veřejné obslužnosti, nedostatek základních potravin (např. balená pitná voda) a základních hygienických potřeb, snížení výnosů ze zemědělské výroby, finanční ztráty v průmyslu atd.

Je evidentní, že po mnohaletém období bez výskytu povodní na území České republiky, vyplývá nutnost zabývat se prevencí před povodněmi, neboť ta byla dlouhodobě opomíjena. Tento stav je nutné napravit a je možné říci, že vzhledem k opatřením přijatých vládou v posledních šesti letech, se situace znatelně zlepšuje. Prevence před povodněmi se dostala do popředí zájmu všech občanů České republiky.

Úlohou MZe, jako ústředního vodoprávního úřadu, který řídí správu povodí prostřednictvím správců významných vodních toků je zlepšit protipovodňovou prevenci. Z důvodu zabezpečení tohoto veřejného zájmu je v rámci programového financování realizován „Program prevence před povodněmi (229 060)“, prostřednictvím kterého jsou jednotlivými správci povodí, Zemědělskou vodohospodářskou správou a státním podnikem Lesy České republiky realizována významná opatření regionálního a nadregionálního charakteru. Celkem bylo prostřednictvím národních a zahraničních zdrojů zajištěno pro financování tohoto programu v letech 2002 - 2005 4,15 mld. Kč.

Tabulka 1 - Výskyt povodní a rozsah povodňových škod v ČR v letech 1997 - 2002

rok	postižené povodí	počet obětí na životech	povodňové škody (mld. Kč)
1997	povodí Moravy, Odry, horní část povodí Labe	60	62,6
1998	horní část povodí Labe, přítoky Orlice	10	1,8
2000	povodí Jizery	2	3,8
2002	povodí Vltavy, Labe, Dyje, horní část povodí Ohře	17	75,1
Celkem		89	144,3

Pramen: MZe

Sucho

Česká republika, kromě povodňových situací, trpí také dalším nepříznivým klimatickým jevem - suchem. Na rozdíl od povodní je příčinou sucha místo velkého množství atmosférických srážek, jejich aktuální nedostatek. Pokud taková meteorologická situace trvá delší časový úsek, dochází k postupnému vysychání půdního profilu, poklesu zásob povrchové a podzemní vody, vysychání koryt vodních toků, s přímými následky na život fauny a flóry. Dlouhodobým projevem sucha je pak proces desertifikace (vzniku pouští), který je velmi dobře znám z různých částí světa.

Z období od 16. do 19. století lze vybrat pět „modelových“ roků, během nichž mimořádné sucho postihlo prakticky celé území České republiky. Jedná se o roky 1540, 1590, 1616, 1790 a 1842. V roce 1540 nepršelo na Lounsku, až na ojedinělé výjimky, od 16. května do 4. října. Extrémní sucho je dokumentováno v roce 1590 na více místech Čech a Moravy. Ve Slaném nepršelo od 3. června do 10. září. Velké sucho se vyskytlo v Čechách i na Moravě v roce 1616. V Lounech nepršelo od 3. dubna

do konce července. V Drahotuších se uvádí období bez deště od 22. května do vánoc. Extrémní sucho v roce 1790 bylo jak v Čechách, tak i na Moravě. Na Olomoucku nepršelo od března do 24. června, na Strážnicku ještě o něco déle. Mimořádné sucho bylo v Čechách i na Moravě v roce 1842. Na Mostecku nepršelo od jarního setí až do 21. července, na Moravě od 15. května až po dobu šesti týdnů. Extrémně nízký vodní stav na Labi u Litoměřic dokládá letopočet tohoto roku na tzv. hladovém kameni.

Výskyt sucha v roce 2003 nebyl výjimečný ani v nedávné historii a lze připomenout další tzv. „suché“ roky, např. 1947, 1983, 1994 a 2000. Nepříznivé meteorologické situace spojené se suchem se tedy vyskytovaly i v minulosti a jedním z účelů výstavby vodních nádrží je akumulace vody k překlenutí nepříznivé klimatické situace a nadlejšování minimálních průtoků. Tato důležitá funkce vodních nádrží pak tvoří účinnou obranu proti suchým obdobím.

Zajímavé vodohospodářské údaje

Průměrné roční srážky:	672 mm
Nejblíže moře:	Baltské moře
Nejdelší řeka:	Vltava (433 km)
Nejvodnatější řeka:	Labe (308 m ³ /s) - průměrný průtok
Největší plocha povodí:	Labe (51 394 km ²)
Největší jezero:	Černé jezero (18,4 ha)
Nejhlubší jezero:	Černé jezero (39,8 m)
Největší rybník:	Rožmberk (4,89 km ²)
Největší přehradní nádrž:	Lipno (48,7 km ²)
Nejobjemnější přehradní nádrž:	Orlík (704 000 000 m ³)
Nejteplejší minerální pramen:	Vřídlo v Karlových Varech (72°C)

Pramen: MZe